

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber sextus: Ad A. Torquatum et alios

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARUM

A D

FAMILIAREIS

LIBER SEXTVS,

A D

A. TORQVATVM, ET ALIOS.

ARG. Consolatur Torquatus sum Athenis exultantem, quod Pompeji partes secutus esset.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

T S ea perturbatio est omnium rerum, ut suam quemque fortunam maximè poeniteat: nemoque sit, qui ubi ubi, quam ibi, ubi est, esse malit: tamen mihi dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romæ esse miserimum sit. Nam, etsi quocumque in loco quisquis est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & suarum: TAMEN OCULI ARGENT DOLOREM: qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri cogantur: nec avertere à miseris cogitationem sinunt. Quare etsi multarum rerum desiderio te angere necesse est: tamen illo dolore, quo maximè te confici audio, quod Romæ non sis, animum tuum libera. Etsi enim cum magna molestia tuos, tuaque desideras: tamen illa quidem, quæ requirit, suum statum tenent: nec melius, si tu ades, tenerent: nec sunt ullo in proprio periculo. Nec debes tu, cum detuis cogitas, aut precipuam aliquam fortunam postulare, aut commune reculare. De te autem ipso, Torquate, est tuum, sic agitare animo, ut non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem, aut timorem. Nec enim is, qui in te adhuc iniustus, quam tua dignitas postulabat, fuit, non magna signa dedit animi erga te mitigati. Nec tamen is ipse, à quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ. CVMQVE OMNIUM bellorum exitus incerti sint: ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio, quod quidem se junctum sit ab omnium interitu: ab altera te ipsum numquam timuisse certo scio. Reliquum est, ut te id ipsum, quod ego quasi consolationis loco pono, maximè excruciet, commune periculum reip. cuius tanti mali, quamvis docti viri multa dicant, tamen vereor, ne consolatio nulla possit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quantum in cuiusque animo roboris est, atque nervorum. SI ENIM BENE sentire, recteque facere, satis est ad bene beatæque vivendum: non vereor, ne eum, qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit, miserum esse nefas sit dicere. Nec enim nos

arbitros victoriæ præmiis ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquisse: sed quoddam nobis officium iustum, & pium, & debitum reip. nostræque dignitati videbamur sequi: nec cum id faciebamus, tam eramus amantes, ut explorata nobis esset victoriæ. Quare si id evenit, quod ingredientibus nobis in causam propositum fuit accidere posse: non debemus ita cadere animis, quasi aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putavimus. Simus igitur ea mente, quæ ratio & virtus præscribit, ut nihil in vita nobis præstandum, præter culpam, putemus: eaque cum careamus, omnia humanæ placatè & moderatè feramus. Atque hæc eò pertinet oratio, ut, perditis rebus omnibus, tamen ipsa virtus se sustentare posse videatur. Sed, si est spes aliqua rebus communibus, ea tu, quicumque status est futurus, carere non debes. Atque hæc mihi scribenti veniebant in mentem, me eum esse, cuius tu desperationem accusare solitus esses: quemque auctoritate tua cunctantem & dissidentem excitare. Quo quidem tempore non ego causam nostram, sed consilium improbabam. Serò enim nos iis armis adversari videbam, quæ multo antè confirmata per nosmetipsos erant: dolebamusque, pilis & gladiis, non consiliis, neque auctoritatibus nostris de jure publico disceptari. Neque ego ea, quæ facta sunt, fore cum dicebam, divinabam futura: sed, quod & fieri posse, & exitiosum fore, si evenisset, videbam: id ne accideret, timebam: præsertim cum, si mihi alterum utrum de eventu atque exitu rerum promittendum esset, id futurum, quod evenit, exploratius possem promittere. His enim rebus præstabamus, quæ non prodeunt in aciem: usu autem armorum, & militum robore inferiores eramus. Sed tu illum animum nunc adhibe, quæso, quo me tum esse oportere censebas. Hæc eò scripsi, quod mihi Philargyrus tuus omnia de te requirenti, fidelissimo animo (ut mihi quidem visus est) narravit, te interdum sollicitum solere esse vehementius: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua reip. sis futurus, qui esse debes: aut perditæ, non afflictioris conditione, quam ceteri. Hoc verò tempus, quo exanimati omnes, & suspensissimi sumus, hoc moderatioris animo ferere debes, quod & in urbe aas, ubi

1. *Quin ubi ubi, quam ibi ubi est, esse malit.* Concinnior foret hic orationis complexus si obtemperes Pal. quart. illud ibi longum relegantibus, paulo post refert Pal. tert. Grut. *quin hoc tempore bono Romæ esse miserimum sit & excusso illo viro.*
2. *Non vereor, ne eum, qui se optime consiliorum conf.* Solus Pal. quint. ignorat: *to non;* reliqui quatuor, ut & Gruterianus, tres Gulielm. prima editio ac Victorii præ se ferunt: *non majori consiliorum fecerit nos præsumimus.*
3. *Debitumque reip. nostræque dignitati videbamur sequi: nec sum fac.*

Ita edidit Victorius eumque sequutus. Lambin. neque aliter in Vaticano. Mss. hic corrupti sunt. quorum Pall. pr. tert. quint. Grut. *videbamur; sed qui nec prima editio, Pal. sec. Peck. sed quia nec quart. sed quid nec. vulgo; videbatur: qui neque eum id fac.*
4. *Simus igitur ea mente, quæ ratio & virtus præscribit.* Sic Pal. sec. Gruterianus quoque ad oram virtus. tertius vero Pal. quæ non quam. vulgo, *quam ratio & virtus præse,* quid agat hic virtus non excogitator est ex compendio nata vulg.

tibi nata & alta est ratio, ac moderatio vitæ: & habes Ser. Sulpicium, quem semper unice dilexisti: qui te profectio & benivolentia, & sapientia consolatur. cuius si essemus & auctoritatem & consilium secuti: togati potius potentiam, quam armati victoriam subissemus. Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit: illa, quæ majora sunt, brevius exponam. Ego habeo, cui plures, quam tibi, debeam, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore, intelligis. sed quia NEMO EST tam afflictus, & qui, si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit navare aliquid, & efficere: omne meum consilium, operam, studium, certè velim existimes tibi, tuisque liberis esse debitum.

¶ ARG. Spem facit de reconciliato Cesaris animo.
M. T. C. A. TORQUATO, S. D.

PRO te, ne me pures oblivione tui rariis ad te scribere, quam solebam: sed aut gravitate vultudinis: qua tamen iam paullum videor levare. aut quòd absim ab urbe, ut, qui ad te proficiscantur, scire non possim. Quare velim ita statutum habeas, me tui memoriam cum summa benivolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ, quam meas esse. Quod majore in varietate versata est adhuc tua causa, quam homines aut volebant, aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis temporum, quòd molestè feras. Necesse est enim aut armis urgeri remp. sempiternis, aut, his positis, recreari aliquando, aut funditus interire. Si arma valebunt: 2 nec eos, à quibus reciperis, vereri debes: nec eos quos adjuvisti. Si armis aut conditione positis, aut defatigatione abjectis, aut victoria detractis, civitas respiraverit: & dignitate frui tibi, & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia, fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M. Antonius, jam tum timebat, cum tantum instare malorum suspicabatur: misera est illa quidem consolatio, tali præsertim civi, & viro, sed tamen necessaria, NIMIL ESSE præcipue ciquam dolendum in eo, quòd accidit universis. Quæ vis inest in his paucis verbis (plura enim committenda epistolæ non erant) si attendes, quòd facis: profectò etiam sine meis litteris intelliges, te aliquid habere quòd speres: nihil quòd aut hoc, aut aliquo reip. statu timeas: omnia si interierint, cum superstitem te esse reip. ne si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, præsertim quæ ablit à culpa. Sed hæc hæc lenus. Tu velim scribas ad me, quid agas, & ubi futurus sis: ut aut quò scribam, aut quò veniam, scire possim.

¶ ARG. Consolatur Torquatum in malis publicis.
M. T. C. S. D. A. TORQUATO.

SUPERIORIBVS litteris benivolentia magis adductus, 3 quam quòd res ita postularer, fui longior. Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua: neque erat ea mea causa, atque fortuna, ut, cui ipsi omnia deessent, alterum confirmarem. Hoc item tempore brevior esse debeo. siue enim nihil tum opus fuit tam multis verbis, nihil magis nunc opus est: siue tum opus fuit, illud satis est, præsertim cum accesserit nihil novi. Nam etsi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri existi-

mo: summa tamen eadem est, & idem exitus, quem ego tam video animo, quam ea, quæ oculis cernimus. nec verò quidquam video, quòd non idem te videre certò scio. Nam etsi, quem exitum acies habitura sit, divinare nemo potest: tamen & belli exitum video: & si id minus, hoc quidem certè, eum sit necesse alterum utrum vincere, qualis futura sit vel hæc, vel illa victoria. Idque cum optimè perspexi, tale video, 4 nihil ut mali videatur futurum, si id vel antè acciderit, quòd vel maximum ad timorem proponitur. ITA ENIM VIVERE, UT NON SIT VENDVM, miserum est. mori autem nemo sapiens miserum dixit, ne beato quidem. Sed in ea es urbe, in qua hæc, vel plura, & ornatiores parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc confirmo, ET SI LEVIS EST consolatio ex miseris aliorum, nihilò tamen nunc majore in discrimine esse, quam quemvis aut eorum, qui discesserint aut eorum, qui remanserint. alteri dimicant: alteri victorem timeant. Sed hæc consolatio levis est: illa gravior, qua te uti spero: ego certè utor. nec enim, si dum ero, angar ulla re, cum omni vacem culpa: & si non ero, sensu omnino carebo. Sed rursus γλαυκῆ ἐὶς Ἀθῆνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maxime curæ sunt, & dam vivam, erunt.

¶ ARG. Consolatur Torquatum.
M. T. C. A. TORQUATO, S. D.

NON, quòd ad te scriberem, nihil erat: & tamen si quid esset, sciebam te à tuis certiore fieri sole: e. De futuris autem rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdum conjectura possis propius accedere, cum est res ejusmodi, cuius exitus provideri possit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum: etsi id ipsum nonnullis videatur secus. Equidem cum hæc scribebam, aliquid jam actum putabam: 6 non quòd ego certò sciam, sed quòd haud difficilis erat conjectura. NAM CYM omnis belli Mars communis & cum semper incerti exitus proeliorum sunt: tum hoc tempore ita magnè utrinque copis, ita paratè ad depugnandum esse dicuntur, ut, uterumque vicerit, non sit ritum futurum. Illa in dies singulos magis magisque opinio hominum confirmatur, etiam si inter casus armorum aliquantum interfit, tamen inter victorias non multum interfuturum. Alteros propemodum jam sumus experti: de altero, nemo est, quin cogitet, 7 cum sit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augere dolorem tuum, quem consolando levare debeam, fateor me communium malorum consolationem nullam invenire, præter illam: quæ tamen, si possis eam suscipere, maxima est, quaque ego quotidie magis utor: CONSCIENTIAM rectæ voluntatis, maximam consolationem esse rerum incommodarum: NEC ESSE VLLVM MAGNVM MALVM, præter culpam. A qua quum tantum absumus, ut etiam optimè senserimus: eventusque magis nostri consilii, quam consilium reprehendatur: & quum præstitimus, quòd debuimus, moderatè, quòd evenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non fumo, ut te consolor de communibus miseriis, quæ ad consolandum, majoris ingenii, & ad ferendum, singulari.

1. Quia, si nihil a. si, nisi, id quod agit, possit navare. Sic edidit ex Med. Victorius, sperantque omnes Pall. non, ante post. neque secus est in Vat. Pal. tamen sec. pro agit eger. Tertius, Grut. Stevv. agit. Miram tamen offendunt scripturam, quod agit, possit navare aliquid & reficere.
2. Nec eos, à quibus reciperis, vereri debes. Hæc est codicis Vaticani lectio: cum exister in Mediceo. Pall. tribus, Grut. Stev. vech. reciperis: in quart. reciperis: in quint. acceptis: sic emendavit ad oram primæ editionis Baptista Egnatius Venetus, post eumque P. Victorius, quos secuti Marutius ac Lambinus. vulgo: a quibus reciperis.
3. Quam quæ res ita postularer. Sic ex Pall. prim. quarto, quinto, Vaticano, reficimus, non quod, ut vulgò: quomodo & lib. II. emendasse me recorder. sicque legitur Epist. seq. & lib. X. ep. 3. lib. XI.
4. Nihil ut mali videatur futurum, si id vel ante acciderit. In est in o-

mnibus Pall. Grut. Stev. vech. (nisi quod in his editis binis occidit solemnè mutatione s. pro a.) item editione Victorii. vulgò, esse futurum si id vel ante accidit.
5. Dum ero, angar ulla re. Pall. pr. tert. Grut. sangar ullæ re: de qua quid sentiam, differam dicere. paullo post, duo postremi Pall. legunt, quia hæc re: quæ lectio ut non absurda, ita inde nata est vulgata: quæ ad se habet.
6. Non quòd ego certò sciam. Sic Victorii editio: at Pall. pr. tert. Grut. prima editio aliquid jam actum putabam non quòd sciam quòd difficile erat conjectura. Mihi præstant Victoriana.
7. Cum sit metuendus iratus victor armatus. Vulgò, quam sit metuendus, annotat quoque Egnatius legi ut sit met. sed nostrum fraximus longe accommodatior est Victorii editionis, Pall. pr. tert. Gruteriano.

lari virtute
porcipit tu
te levando
de tua salute
spectare qu
ablit à culp
quibus null
teripit est
Equidem, n
non solum qu
videtur, qu
faborum per
abellens, et
littere, quos
potis multo
prima illa co
cum cupiebat
est causa, non
inani præse
consolatione
tum vix, im
doles, post
jurarum aut
candide
jurarum qu
civem in h
car. cedent
civem propo
pura impend
inam in ip
civem addeat
in man dol
pau potis, qu
pore, sed bene
civem. Ad
ga vix levand
deesse vix, i
ere. Liberec
penare utro
be: quæ cum
f. ARG. M
in ang. h
M. T.
Votit
Quem fer
nom. & op

laris vltutis indigent. Illud cuius facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Eius enim, qui tardior in te levando facit, quam fore putarem, non est mihi dubia de tua salute sententia. de aliis autem non arbitror te expectare quid sentiam. Reliquum est, ut te angat, quod ab his à tuis tamdiu. Res molesta, præsertim ab iis pueris, quibus nihil potest esse festivius. Sed, ut ad te scripsi antea, tempus est huiusmodi, ut suam quisque conditionem misererrimam putet: & ubi quisque sit, ibi esse minimè velit. Equidem, nos quod Romæ sumus, misererrimum esse duco, non solum quod in malis omnibus **ACERBIVS EST VIDERI**, quam audire: sed etiam, quod ad omnis casus subitorum periculorum magis obiecti sumus, quam si abessemus. et si me ipsum, consolatore tuum, non tantum litteræ, quibus semper studii, quantum longinquitas temporis mitigavit. Quanto fuerim dolore, loquimini. In quo prima illa consolatio est, 1. vidisse me prius, quam ceteros, cum cupiebam, quamvis iniqua conditione, pacem. Quod est casu, non divinatione mea factum est; 2. tamen in hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad consolationem commune tecum est, si jam voer ad exitum vitæ, non ab ea republi. avellat, qua carentium esse doleam, præsertim cum id sine ullo sensu futurum sit. Adjuvat etiam ætas: & acta iam vita, quo cum cursu suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quod nos jam natura ipsa pæne perduxerit. Politemò, is vir, vel etiam ii viri, hoc bello occiderunt, ut impudentia videatur, eandem fortunam, si res cogat, recusare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum esse tantum malum, quod non putem impendere. **SED CVM PLYS** in metuendo mali sit, quam in ipso illo, quod timetur, desino, præsertim cum impendat, in quo non modò dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed hæc satis multa, vel plura potius, quam necesse fuit. facit autem non loquacitas mea, sed benivolentia longiores epistolæ. Servium discussisse Athenis, moleste tui. non enim dubito, quin magna tibi levationi solitus sit esse quotidianus congressus, & sermo cum familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. 3. Tu velim tere, ut debes, & soles, tua virtute sustentens. Ego, quæ te velle, quæque ad te, & ad tuos pertinere arbitrator, omnia studiosè diligenterque curabo: quæ cum faciam, benivolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequat. Vale.

ARG. Respondet epistola Cocina, qua est septima huius libri, namq; hortatur ut bene de Casara speret.

M. T. C. A. CÆCINÆ, S. D.

QVOTIES CVM QVÆ filium tuum video (video autem ferè quotidie) polliceor et studium quidem meum, & operam, sine ulla exceptione aut laboris, aut oc-

cupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctoritatem, cum hac exceptione, quantum valeam, quantumque possim. Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligenter, & custoditur diligentissimè. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ sunt, quæ quidem quotidie faciliores mihi, & meliores videntur: multisque video magna esse curæ: quorum de studio, & de sua spe filium ad te perscripisse, certò scio. His autem de rebus, quas conjectura consequi possumus, non mihi sumo, ut plus ipse perspiciam, quam te videre atque intelligere mihi persuaserim: sed tamen, quia fieri potest, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, exponere. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, ut non possit ista aut tibi, aut ceteris, fortuna esse diuturna: neque hætere in tam bona causa, & in tam bonis civibus tam acerba injuria. 4. Quare ad eam spem, quam extra ordinem de te ipso habemus, non solum propter dignitatem, & virtutem tuam (hæc enim ornamenta sunt tibi etiam cum aliis communia) accedunt tua præcipua propter eximium ingenium, summamque virtutem, cui, mehercules, hic, cuius in potestate sumus, multum tribuit. Itaque ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectatur, se violatum putasset, quod ipsum leniter quotidie significatur; nobis atq; iis, qui simul cum eo vivunt, tibi hæc ipsam opinionem ingenii apud ipsum plurimum profuturam. Quapropter primum fac animo forti atque magno sis. ita enim natus, 5. ita eductus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum sit: deinde spem quoque habeas firmissimam propter eas causas, quas scripsi. A me verò tibi omnia, liberisque tuis paratissima esse, confidas velim. Id enim & vetustas nostri amoris, & mea consuetudo: meos, & tua multa erga me officia postulant.

ARG. Spem facit Cocina redintegrandi status, ducti consueverit à Casari, temporum, & rerum natura.

M. T. C. A. CÆCINÆ, S. D.

VERBORUM, ne desideres officium meum: quod tibi pro nostra & meritorum multorum, & studiorum, & partium conjunctione, deesse non debet: sed tamen vercor, ne litterarum à me officium requiras: 6. quas tibi & jam pridem, & sæpe misissem, nisi quotidie melius expectans, gratulationem, quam confirmationem animi tui complecti litteris maluissem. Nunc, ut spero, brevi gratulabimur. Itaque in aliud tempus 7. id argumentum epistolæ differo. His autem litteris animum tuum, 8. quem minimè imbecillum esse & audax, & spero, et si non sapientissimi, at amicitissimi hominis auctoritate, confirmandum etiam atque etiam puto: nec iis quidem verbis, quibus te consolet ut afflicti. & jam omni spe salutis orbatum: sed ut eum, de cuius incolumitate non plus dubitem: quam

1. Vidisse me prius quam ceteros. Sic prima editio Pal. pr. tert. Groe. Vatic. (nam ceteros consulere hic desino, tempore consulens meo) alijs omnes, vidisse me prius. paulo post: ex iisdem codicibus, item editione Victorij et usque compilatore Lambino repositi, cum cupiebam quamvis iniqua conditione pacem. Alter quam supra lib. v. ep. 21. quæ vitata conditio pacem accipere: sed ibi alia quoque res erat.
2. Tamen in hac inani prudentiæ laude delector. Sic Pal. pr. tert. Grut. Var. editio prima ac Viçt. vulgo in abest, non bono exemplo.
3. Tu velim tere ut debes, & soles, tua virtute sustentens. Ita Palat. tert. Grut. Stevv. vulgo velim, ut, ut debes, illud efficacius.
4. Quare ad eam spem, quam extra ordinem. Hic locus, ut editimus, est in editione Victorij & Palacino primo. Tertius verò, quam ex ordine: & post hunc quoque Grut. per non propter, Lamb. pro fronte sua eorum locum conscribavit (melius factum si in eandem frontem suam ferum explorasset de te ipse habemus) propter dignitatem & virtutem tuam (h. en. cr. s. 2. e. al. e.) acced. tua præcaxim. mg. summamque doctrinam, & meher. H. Steph. leg. contendebat. quare ad eam spem, & ipse, non ipse.
5. Ita eductus, ita doctus. Sic recte ex Memmianis Lamb. vulgo: ducatur. in editione antiqua est ducatur.
6. Quas tibi & jam pridem & sæpe misissem. Mutatus locus, cui tamen nihil curant libri veteres Pal. pr. quæ tibi etiam pridem esse dimissis.

ep. Pal. tert. Scév. eisdem pridem & sæpe misissem: sic quoque Grut. unica littera anticus sedit. videndum ne loci nomen desit. vulgata autem lectio debita est Egnatio, cuius emendationem ad oram primæ editionis positam ex libro fides causa. Quæ tibi jam pridem esse dimissis. Ita repetitum est in libris recentioribus omnibus. Et non video quo sensu, quo ad istudum. Is verus Medicorum intelligit: corruptus quidem est, habet enim: quæ tibi & jam pridem & sæpe dimississem. Ego ait porro Egnat) una tantum littera d, in p. mutata, fuit enim inverfa, sic lego colligans ut puto ad scopum: quæ tibi & jam pridem & sæpe misissem. Veneta editio antiquissima: pridem & sæpe misissem. in ea itacim altera ab initio. & studiorum & partium conjunctione, legunt cum Viçt. vulgatæ. sed Pal. pr. tert. Grut. Stevv. posteriorem copulam omittunt & Pal. quoque tert. partium. Mibi libuit hic mirari vel temeritatem vel credulitatem Manutianam studiorum partium. admittentis.
7. Id argumentum epistola differo. Sic Viçt. & Vac. codex & Grut. à secundam manu Pal. verò pr. & Grut. à prima manu in argumentum epistolæ differo, cum alias Pal. tert. in argumentum epistolæ differo. Scév. differo vulgo differo.
8. Quem minimè imbecillum esse. Vulgo imbecillum: sed nostram accipi ex editione antiquissima ac prima, Pal. tert. Grut. Stevv.

quàm te memini dubitare de mea. Nam cum me ex rep. expulissent, qui illam cadere posse, stante me, non putarunt: memini, me ex multis hospitibus, qui ad me ex Asia, in qua tu eras, venerant, audire, te de glorioso & celesti reditu meo confirmare. Si te ratio quadam Etruscæ disciplinæ, quam à patre, nobilissimo, atque optimo viro, acceperas, non sefellit: ne nos quidem nostra divinatio falleret: quam cum sapientissimorum virorum monumentis, atque præceptis, plurimoque, ut tu scis, doctrinæ studio, tum magno etiam usu tractandæ reip. magnæque nostrorum temporum verietate consecuti sumus. Cui quidem divinationi hoc plus confidimus, quod ea nos nihil in his tam obscuris rebus, tamque perturbatis umquam omnino sefellit. Dicerem, quæ ante futura dixissem, ni vererer, ne ex eventis fingere viderer. Sed tamen plurimi sunt testes, me & initio, ne conjungeret se cum Cæsare, monuisse Pompejum: & postea, ne sejungeret. conjunctione frangi senatus opes: dijunctione civile bellum excitari videbam. Atque utebar familiarissimè Cæsare: Pompejum faciebam plurimi: sed erat meum consilium cum fidele Pompejo, tum salutare utriusque. Quæ præterea providerem, prætereo. Nolo enim, hunc de me optimè meritum, existimare, ea me sua fuisse Pompejo, quibus ille si parisset, esset hic quidem clarus in toga, & princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet. Eundem in Hispaniam censui: quod si fecisset, civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis, non tam pugnavi ut liceret, quàm ut, quum, ipso consule pugnante, populus justeretur, haberetur. Causa orta belli est. quid ego prætermisi aut monitorum, aut querelarum, cum vel iniquissimam pacem iustissimo bello antefeream? Victa est auctoritas mea non tam à Pompejo (nam is movebatur) quàm ab iis, qui duce Pompejo freti, peropportunitatem & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsam ex Italia, manente me. quoad potui: sed valuit apud me plus pudor meus, quàm timor. veritus sum deesse Pompeji salutem, & cum ille aliquando non defuisset meæ. Ita que vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiarus, sic ego, prudens, & sciens, ad pelitem ante oculos positam sum profectus. Quo in bello nihil adversi accidit, non prædicente me. Quare, quum, ut augures & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te auctoritatem augurii, & divinationis meæ: 2. debet habere fidem nostra prædictio. Non igitur ex altis involatu, nec è cantu sinistro officinis, ut in nostra disciplina est, nec 3. ex tripudis solistimis, aut sonivis tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ observem: quæ etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notatur autem mihi ad divinandum signa duplici quadam via: quarum alteram duco à Cæsare ipso: alteram è temporum civilium natura, atque ratione. In Cæsare hæc sunt: mitis, elementisque natura, qualis ex primis 4. præclaro illo libro Querelarum tuarum. Accedit, quod mirificè ingenio excellentibus, quale est tuum, delectatur. præterea cedit multorum iustis & officio incensis, non inanibus, aut ambitiosis, voluntatibus. In quo vehementer eum consen-

tiens Etruria movebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? Quia non putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui iustis videtur irasci posse, concesserit. Quæ est igitur, inquit, spes ab irato? Eodem fonte se hauriturum intelligit laudes suas, è quo sit leviter adspersus. Postremo homo valde est acutus, & multum providens. intelligit, te, hominem in parte Italix minime contemnenda, faciliè omnium nobilissimum, & in communis rep. cuius summorum tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi R. parem, 5. non posse prohibere reip. diutius. Nollet, hoc temporis potius esse aliquando beneficium, quàm jam suum. Dixi de Cæsare, nunc dicam de temporum, rerumque natura. Nemo est tam inimicus ei causa, quàm Pompejus animatus melius, quàm paratus, susceperat, qui nos malos civis dicere, aut homines improbos audeat. In quo admirari soleo gravitatem, & iustitiam, & sapientiam Cæsaris. numquam, nisi honorificentissimè, Pompejum appellat. At in ejus personam multa fecit asperius. Armorum ista, & victoriarum facta non Cæsaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legavit: Brutum Gallix præfecit: Sulpicium Græciæ: Marcellum, cui maximè succensebat, cum summa illius dignitate restituit. Quò igitur hæc spectant? Rerum hoc natura, & civilium temporum non patietur nec manens nec mutata ratio feret: primum, ut non in causa pari eadem sit & conditio & fortuna omnium: deinde, ut in eam civitatem boni viri, & boni cives nulla ignominia notari non revertantur, in quam tot nefariorum scelerum condemnati revertentur. Habes augurium meum, quo, si quid addubitarem, non potius uterer, quàm illa consolatione, qua facile forem vitium sustentarem: te, si explorata victoria arma sumisses pro rep. (ita enim tum putabas) non minus esse laudandum: sin, propter incertos exitus eventusque bellorum, posse accidere ut vinceremur, putasses: non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse, adversam ferre nullo modo te posse. Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantave delectationi in rebus adversis literæ esse deberent. Commemorarem non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum gravissimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT ENIM DOLOREM COMMVNIS QVASI LEGIS, ET HVMANÆ CONDITIONIS RECORDATIO. Exponerem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba quantaque in confusione rerum omnium vivere mus. necesse est enim minore desiderio perdita rep. carere, quàm bona. Sed hoc genere nihil opus est. incolumem te citò, ut spero, vel potius, ut perspicio, videbinus. interea tibi absenti, & huic, qui adest, imagini animi & corporis tui, constantissimo, atque optimo filio tuo, studium, officium, operam, laborem meum jam pridem, & pollicitus sum, & detuli: nunc hoc amplius, quod me amicissimè quotidie magis Cæsar amplectitur: familiares quidem ejus, sicuti neminem. Apud quem quidquid valebo vel autoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura, ut & cum firmitudine te animi, tum etiam spe optima sustentas.

§ ARG.

1. Cum ille aliquando non defuisset meæ.] Sic omnes libri: quod moneo, ne quis facile accedat Vrsino, negationem temerè ejicienti.

2. Debeti habere fidem nostra prædictio.] Hoc melius ex Pal. pr. Vaticano atque editione Victorii: vulgò debet.

3. Ex tripudis solistimis aut sonivis tibi auguror.] Rectè sic Medicæus codex, modò committas sonivis: neque aliter Vaticanus: quod optimus P. Victorius observavit primus: cupideque, sed tamen dissimulato auctore, sustulit Lambinus. vulgò sonivis: sed quid sonivis eum auguribus videatur Festus ejusque Castigator Scaliger. Ego puto profectio mutum fuisse Mantrium, aut qui ad tam bona nullum habere sensum poterit: aut adeò livore cæcum, ut noluerit.

4. Præclaro illo libro.] Sic Pal. primustertius, Græc. editione prima, vulgò præclaro.

5. Non posse prohibere reip. diutius.] Sic est in Pal. prim. Græc. Vatic. editione Victorii. Lambinus ne non nihil novarè prohiberi edidit: Strevech. prohiberi reip. vulgò prohiberi a rep.

6. Cum firmitudine te animi, tum etiam spe optima sustentas.] Sic optimus codex Pal. primus: sicque edidit accuratissimus P. Victorius Pal. tert. Græc. editio prima paucis immutatis: tum firmitudine animi te, tum etiam, vulgò interpolatè: ne cum firmitudine animi tuo te, rep. etiam spe optima sustentas.

ARG. De sua adversus Caesarem & pro Caesare scriptis agit. Hinc epistolare respondet Cicero epistola 5. supra eod.

A. C. A. C. A. C. I. N. A. M. C. I. C. E. R. O. N. I. S. D.

7 Quid tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & miserere temporis. Filius, ut audio, petiit mihi; (neque injuria) si liber exisset, quum non tam interesset, quo animo scribatur, quam quo accipiatur, ne ea res inexpecte mihi noceret: cum praesertim adhuc stili poenas dem. Quae quidem in re, singulari sum fatis: NAM cum mendum scripturae litura tollatur, stultitia fama mul- tetur: meus error exsilio corrigitur: eujus summa criminis est, quod error armatus adversario maledixi. Nemo nostrum est, ut opinor, quin vota victoriae suae fecerit, nemo, quin, etiam cum de alia te immolaret, tamen eo quidem ipso tempore, ut quam primum Caesar superaretur, optaret. Hoc si non cogitat, omnibus rebus felix est: si scit & persuasus est, quid irascitur ei, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, cum ignorat omnibus, qui multa deos venerati sunt contra ejus salutem? Sed, ut eodem revertor, causa haec fuit timoris: scripsi de te parca, mediis fidius, & timide, non revocans me ipse, sed pante refugiens. Genus autem hoc scripturae, non modo liberum, sed i incitatum atque latum esse debere, quis ignorat? Solutum existimatum esse, alteri maledicere: tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas, impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantis subsequatur. solum vero liberum, alterum laudare, de quo quidquid detrahas, necesse est, aut infirmitati, aut invidiam assignetur. Ad nefcio, an tibi gratius opportuniusque acciderit. Nam quod praclare facere non poteram, primum erat non attingere: secundum beneficium, quam parissimè facere, sed tamen ego quidem me sustinui, multa minui: multa sustuli: complura ne posui quidem. QVAMADMODVM IGITVR SCALARYM ERADVS si alios tollas, alios incidas, nonnullos male ha- rentes relinquis, ruinae periculum struas, non ascensum pares: 2 sic tot malis cum vincitum, tum fractum studium scribendi, quid dignum auribus, & ut probabile potest as- ferre? Cum vero ad ipsius Caesaris nomen veni, toto cor- pore contremisco, non poena metu, sed illius iudicii, totum enim Caesarem non novi. Quem putas animum esse, ubi secum loquitur? hoc probabit: hoc verbum suspicio- sum est. quid si hoc mutò? at vereor, ne pejus sit. Age ve- rò, laudo aliquem: 3 num offendo? cum porò offendam, quid si non vult? armati stilum persequitur: victi, & non- dum restituti quid faciet? Auges etiam tu mihi timorem, qui in oratore tuo caves tibi per Brutum, & ad excusatio- nem socium quaeris. Ubi hoc omnium patronus facit, quid me, veterem tuum, nunc omnium clientem, sentire oportet? In hac igitur calumnia timoris, & caecae suspicio- nis tormento, cum plurima ad alieni sensus conjecturam, non ad suum iudicium scribantur, quam difficile sit eva- dere, si minus expertus es, quod te ad omnia, summum at- que excellens ingenium armavit, nos sentimus. Sed tamen ego filio dixeram, librum tibi legeret, & auferret: aut ea conditione daret, si reciperes te correpturum, hoc esse, si to- rum alium faceres. De Astatico itinere, quamquam sum- ma necessitas premebat: ut imperassis, feci. Te pro me quid horret? vides tempus venisse, quo necesse sit de no- bis constitui. Nihil est, mi Cicero, quod filium meum ex-

species. adolescens est: omnia excogitare, vel studio, vel aetate, vel metu non potest. Totum negotium tu sustineas, oportet: in te mihi omnis spes est. Tu, pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Caesar, tenes: a te omnia proficiantur, & per te ad exitum perducantur, necesse est. apud ipsum multum, apud eju- omneis pluri- mum potes: unum tibi si persuaseris, non hoc esse tui mu- neris, si quid rogatus fueris, (quamquam id magnum & amplum est) sed totum tuum esse onus, perficies. nisi forte aut in miseria nimis stultè, aut in amicitia nimis im- pudenter tibi onus impono. Sed utriusque rei excusatio- nem, tuae vitae consuetudo dat. nam quod ita consuevisti pro amicis laborare, non jam sic sperant abs te, sed etiam sic imperant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit, peto à te, ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat.

ARG. Datum sibi & Balbo & Oppio scribit, ut Caesaria lice- ret esse in Sicilia.

M. C. A. C. A. C. I. N. A. M. S. D.

U M effect mecum Largus, homo tui studiosus, locu- tus, Kalendas Jan. tibi praefinitas esse: quod omnibus rebus perpexeram, quae Balbus & Oppius, absente Caesa- re, egissent: ea solere illi rata esse, egi vehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, esse uti liceret. Qui mihi consueverunt, aut libenter pollice- ri, si quid esset ejusmodi, quod eorum animos non offen- deret: aut etiam negare, & afferre rationem, cur negarent: huic meae rogationi potius non continuo responderunt: eodem die tamen ad me reverterunt: mihi hoc dederunt, ut esses in Sicilia, quoad velles: se praestituros, nihil esse eo te offensionis habiturum. Quando, quid tibi permittatur, cognovisti: quid mihi placeat, puto te scire oportere. Actis his rebus, litterae à te mihi reddita sunt, quibus à me con- siliium petis, quid sim tibi auctor: in Sicilia me subsidias, an ad reliquias Astaticae negotiationis proficiscere. Haec tua deliberatio non mihi convenire visa est cum oratione Lari- gi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quasi concessum sit, ita deliberas. Sed ego, si hoc, si illud est, in Sicilia censo commorandum. Propinquitas locorum vel ad im- petrandum adjuvat crebris litteris, & nuntiis, vel ad reditus celeritatem, re aut imperata, quod spero, aut aliqua ra- tione confecta. Quamobrem censo magno opere com- morandum. 5 T. Furfano Postumo, familiari meo, lega- tisque ejus, item meis familiaribus, diligentissimè te com- mendabo, cum venerint. erant enim omnes Mutinae viri sunt optimi, & tui similitudinis studiosi, & mei necessarii. Quae mihi venient in mentem, quae ad te pertinere arbitra- bor, ea mea sponte faciam. Si quid ignorabo de eo admo- nitus, omnium studia vincam. Ego etsi coram de te cum Furfano ita loquar, ut tibi litteris meis ad eum nihil opus sit: tamen, quum tuis placuit, te habere meas litteras, quas ei redderes, motem his gestis. earum litterarum exem- plum infra scriptum est.

ARG. Commendat Caesariam Furfano.

M. T. C. T. FURFANO PROCOS. S. D.

U M A. C. A. C. I. N. A. tanta mihi familiaritas, consuetudoque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus: & hunc

1. Incitatum atque latum esse debere quis ignorat? Sic editiones primae & Victorii, ex quoque hoc lectio in Pall. primo, tertio, Grut. qui hanc non ceperunt, stiliam intrulerunt.

2. Sic ut malis cum vincitum, non fractum studium scribendi. Elegantis- sime sic edidit P. Victorius, habens Vaticanus codex; cum in Pall. primo, tertio, Grut. editione prima, unica tantum abhorreat littera, tuo vitium: in vulgatis vero delectum acum sit, tuo vitium, non fractum.

3. Non offendo? cum porò offendam. Lambinus, cum porò non offendam, contra omnes non nisi quod in Grut. à manu interpolatrice. Non effen- dit. cam. Deinde edidit, ubi hoc unum patuisse facit, auctoritate Pal. pr.

quem codicem plures decem Lambinus ducit, neque aliter Vaticanus, denique legendum existimat Gullielmus pro clivum sentit oportere, seu- tu oportere. Causam non committat.

4. Huic meae rogationi potius non continuo responderunt. Quid mirum etiam hic obtendi coram Victorio à Dionysio illo, nisi magis Dionysium dicere? sed ab illo stant Pall. pr. tert. Gruter. editio princeps, vulgata quam defendit Lambinus: Huic meae rogationi potius non continuo responderunt.

5. Titus Furfano Postumo. Sic Pal. pr. editio Victorii, ac codex Vatica- nus. per me licet preliari Vrsino, pro suo Furfano, Furfano compels- lant nostri msi. & editio Victorii, quibus potius credo.

hunc a puero, quod de spem magnam mihi afferebat summam probitatis, summamque eloquentiam, & vivebat mecum conjunctissimè, non solum officii amicitia, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere, quam mihi necesse est ejus salutem, & fortunam, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. reliquum est, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reipub. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

¶ ARG. Se suaque omnia Trebiano offert & pollicetur.

M. T. C. TREBIANO, S. D.

EGO quanti te faciam, semperque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi ipse testis. Nam & consilium tuum, vel casus potius, diutius in armis civilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit: & hic eventus, quod tardius, quam est æquum, & quam ego vellem, reciperas fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori cura est, quam tibi semper fuerint casus mei. Itaque & Postumuleno, & Sestio, & sapissimè Attico nostro, & proximeque Theudæ, liberto tuo, totum me patefecerim, & hæc iis singulis sæpe dixi, quacumque re possim, me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque tu ad tuos velim scribas: hæc quidem certe, quæ in potestate mea sunt, ut operam, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omnes res parata putent. Si auctoritate, & gratia tantum possem, quantum in ea reipub. de qua ita meritus sum, posse deberem: tu quoque is esses, qui fuisti, cum omni gradu amplissimo dignissimus, tum certè ordinis tui facile princeps. Sed quum eodem tempore, eademque de causa nostram uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ supra scripsi, quæ sunt adhuc mea: & ea, quæ præterea videor mihi ex aliqua parte retinere, tamquam ex reliquiis pristinae dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, ut multis rebus intelligere potui, est alienus à nobis: & omnes ferè familiarissimi ejus casu devincti magnis meis veteribus officiis, me diligenter observant, & colunt. Itaque si qui mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, ne tua incolumitate, in qua sunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus adducor ut sperem: agam per me ipse, & moliar, singulo persequi non est necesse. universum studium meum, & benivolentiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omnes scire, quod tuis litteris fieri potest: ut intelligant, omnia Ciceronis patere Trebiano. Hoc eò pertinet, ut nihil existimem esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, jucundum sit futurum. Antea misissem ad te litteras, si genus scribendi invenirem. tibi enim tempore aut consolari, amicorum est, aut polliceri. Consolatione non utebar, quod ex multis audiebam, quam fortiter, sapienterque ferres injuriam temporum, quamque te vehementer consolaretur conscientia factorum, & consiliorum tuorum: quod quidem si facis, magnum fructum studiorum optimorum capis: in quibus te semper scio esse versatum: idque ut facias, etiam atque

etiam te hortor. Simul & illud tibi, homini peritissimo rerum, & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed in studio minus fortasse, quam vellem: at in rebus, atque usu plus etiam, quam vellem, versatus: spondeo tibi, si istam acerbiter, & injuriam, non diuturne fore. Nam & ipse, qui plurimum potest, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa ea est, ut jam simul cum rep. quæ in perpetuum jacere non potest, necessariò reviscat, atque recreetur: quotidieque aliquid fit lenius, & liberalius, quam timebamus. Quæ quoniam in temporum inclinationibus sæpe parvis posita sunt: omnia momenta observabimus: neque ullam prætermitemus tui juvandi, & levandi locum. Itaque illud alterum, quod dixi, litterarum genus, quotidie mihi, ut spero, fiet proclivius, ut etiam polliceri possim. id re, quam verbis, faciam libentius. Tu velim existimes, & plures te amicos habere, quam qui in isto casu sint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim: & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod est in uno te, quæ sunt in fortuna, temporibus regentur, & consiliis nostris providebuntur.

¶ ARG. Reditum in patriam Dolabella beneficio impetratum nunciat.

M. C. TREBIANO S. D.

DOLABELLAM antea tantummodò diligebam: obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non defeceram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in te, & hoc tempore in salute tua cumulatisimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Quæ in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam gratis agere malim, alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tua sapientia, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci: quid recuperatis, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum, plus acquisisti dignitatis, quam amissisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Nestorius noster familiaris, ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te uti facilè patior, cum apud alios, tum mehercule apud Syronem, nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quam primum.

¶ ARG. Gratulatur Balbo de reditu apud Cæsarem impetrato.

M. T. C. AMPIO S. D.

GRATULOR tibi, mi Balbe, vereque gratulor. nec sum tam stultus, ut te usura falsi gaudii frui velim: deinde, frangi repente, atque ita cadere, ut nulla res ad æquitatem te animi postea posse extollere. Egi tuam causam apertius, 7 quam mea tempora ferebant. Vincebatur enim fortuna ipsa debilitata gratia nostra tui caritate, & meo perpetuo erga te amore, culto à te diligentissime. Omnia promissa, confirmata, certa, & rata sunt, quæ ad reditum, & ad salutem tuam pertinent. vidi, cognovi, interfui. Et enim

1. M. T. C. TREBIANO. Sic edidit Viç. & sic est in Pall. pr. tert. Vaticanano editione princeps. vulgò Trebatio.

2. Reciperas fortunam & dignitatem. sic scripsi, quum esset in mss. tribus nostris, & Stevv. reciperas, sicut in Medic. vel reciperes. Viç. ac Vat. reciperas. vulgò male, reciperas.

3. Proximaque Theuda lib. i. totum me pat. & hæc hinc fing.) Vulgò Tendo contra omnes libros, quæ calamo exaratos, quæ impressos: provocabulis quoque; hæc spernant seu ignorant vulgati. immisi id ex Pal. pr. ac Viç. edit.

4. Casu devincti magnis meis.) Vulgò: quasi devincti. sed illud recepi ex Pal. pr. Grut. Vat. editione Viçtorii.

5. Illam acerbiter & injuriam non diuturne fore.) Sic Pall. pr. tert. Gr.

Stevv. Viç. prima editio ac Viçtorii. vulgò acerbiter in istam & injuriam non diuturnam fore.

6. M. T. C. AMPIO S. D.) Vulgò T. AMPIO BALBO; contra libros Viçtorii editio rectè solum medium nomen agnoscit, ut & Vat. & Gr. codices. Pal. pr. hic in vitio leviter hæret: præsignat enim Cicero Appia salutem plurimum.

7. Quam mea tempora ferebant.) paululum à Pall. pr. tert. Grut. Stev. Vat. editione Viçtorii disce. ut prima editio: quam tempora mea fer. unde credo prorepit vulgata lectio, quam tempora nostra ferebant. paullo post eum Lamb. ac Man. scripsi debilitata gratia cum sit in omnibus libris nostris debilitata oratio solemniter atque usitato purem & pro a diphthongo scribendi.

enim omnes Caesaris familiaris satis opportunè habeo implicatos consuetudine, & benivolentia, sic, ut, cum ab illo discesserint, me habeant proximum. Hoc Panfa, Histius, Balbus, Oppidius, & Matius, Postumius, planè ita faciunt, ut me unicè diligant. Quod si mihi pro me efficiendum fuisset, non me pòneret, pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est à me inservitum temporis causa. veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt: quibuscum ego agere de te non desisti. Principem tamen habuimus Panfam, tui studiosissimum, mei cupidum: qui valeret apud illum non minus auctoritate, quam gratia. Cimber autem Tullius mihi planè satis fecit. Valent tamen spud Cæsarem non tam ambitiosè rogationes, quam necessariè: quam quia Cimber habebat, plus valuit, quam pro ullo alto valere potuisset. Diploma statim non est datum, quòd mirifica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius, veniam tibi dari, & quam illi appellant tubam belli civilis: multaque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum incidisse. Quare visum est occultius agendum, neque ullo modo divulgandum, de te jam esse perfectum. sed id erit perbrevis: nec dubito, quin legente te has litteras, confecta jam res futura sit. Panfa quidem mihi, gravis homo & certus, non solum confirmavit, verum etiam recepit, perceleriter te ablaturum diploma. Mihi tamen placuit, hæc ad te perferri. minus enim te firmum & sermo Eppulejæ tuæ, lacrymæque Ampij declarabant, quam significant tuæ litteræ: atque illæ arbitrabantur, cum à te abessent ipsæ, multo in graviore te cura futurum.

4 Quare magno opere putavi, angoris, & doloris tui levandæ causâ, pro certis ad te ea, quæ essent certa, perferri. Scis, me antea sic solitum esse scribere ad te, magis ut consolaretur fortem virum atque sapientem, quam sicut exploratæ spem salutis ostenderem, nisi quam ab ipsa rep. cum hic ardor restinctus esset, sperari oportere censeme. Recordare tuas litteras, quibus & magnum animum mihi semper ostendisti, & ad omnes casus ferendos constantem, ac paratum: quod ego non mirabar, cum recordare, te & à primis temporibus ætatis in rep. esse veratum, & tuos magistratus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarumque communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum uti victor, beatus, sed etiam ut si ita accidisset, victus, ut sapiens esses. Deinde, cum studium tuum consumas in virorum fortium factis memoris prodendis, considerare debes, nihil tibi esse committendum, quam obrem eorum, quos laudas, & te non simillimum præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora, quæ jam efugisti. Nunc vero tantum te para ad hæc nobilicium ferenda: quibus ego si quam medicinam invenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed est unum per fugium, doctrina, ac littera, quibus semper uti sumus: quæ secundis rebus delectationem modò habere videbantur: nunc vero etiam salutem. Sed, ut ad initium revertar, cave dubites, quin omnia de salute, ac reditu tuo perfecta sint.

¶ ARG. Ligarium bene de Casare sperare jubet.
CICERO LIGARIO.

ETSÏ tali tuo tempore me aut consolandi, aut juvandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: & adhuc id non feceram: quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea verò, quam magnam spem habere coepi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus. facere non potui, quin tibi & sententiam, & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo, & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorum, nam & res cum quotidie, & dies, & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idq; cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus: quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius venit, supplicare unà cum fratribus tuis non desisti. quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua, & perpetua cura salutis tuæ tantum proficit, ut nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem. Sed si tardius sit, quam volumus: magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficilioribus fuerunt: & simul Africanæ causæ itatior, diutius velle videtur eos habere sollicitos à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conficiatum. sed hoc ipsum intelligimus eum quotidie remissius, & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoratè manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutius non futurum. Quum quid sentirem, exposui: quid vellem tua causa, te potius declarabo, quam oratione: & si tantum possem, quantum in ea rep. de qua ita sum meritus, ut tu existimas, posse debebam: ne tu quidem in istis incommodis esses, eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen, quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidquid reliquæ gratiæ valebat: studium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primum ob eas causas, quas scripsi: deinde, quòd ea de rep. semper voluisti, atque sensitisti, ut non modò cum secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia adversa essent, tamen conscientia, & factorum, & consiliorum tuorum, quæ cumque acciderent fortissimo, & maximo animo ferre deberes.

¶ ARG. Narrat, quidcum Casare egeris de Ligariis incolumitate.
CICERO LIGARIO.

MERITO omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. nam cum te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æquè, atque te, summa benivolentiâ sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus, nullum me patitur officii erga te, studii que munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te litteris, quam ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. 7 Nam si quis est timidus in magnis, periculum esse restitit.

A a a

lollisqu-

1. *Matius, Postumius.* Ita Pal. pr. Vat. Victor. vulgò *Matius*, malè. Codex Medicæus *Matius*, unde peccatum. sed *Matius* Cæsarianus, eujus meminit Tranquillus, paulo post Pall. pr. tert. Græc. Stev. vech. Peck. quod si mihi per me effundendum: non per me: quod & habet prima editio: nunc: quamvis non displiceat, tamen nihil audeo mutare.

2. *Quam illi appellant tubam belli civilis.* Vnica syllaba auctiores sunt codices Pall. pr. tert. Græc. Stev. Peck. editio prima: *quæ illi appellant tubam*, unde fortasse legendum: *dari ei, quam illi appellant tubam*, quæ, ut in Vatinii ad Ciceronem epistola, vulgò, *quæ illi appellant tubam*, paulo ante scribitur ex omnibus nostris, *quam quia Cimber*. hinc, cum vulgò feratur, *quæ quia nimis præagogicè.*

3. *Sermo Eppulejæ tuæ.* Ita Victorius editit: exstatque in Pal. pr. ac Græc. Epulejæ, vulgò *Appulejæ*, editio princeps *Appulejæ*.

4. *Quare magno opere putavi.* Sic palmè Victorius editio ac Vaticanus codex, & hoc loco Pal. pr. Gulielmus tamen legendum *judicatis*. *Magno opere* est, non absurde, ita tamen, ut si hanc non invideam *èpistola*. Verbum *sperare* expungant o. m. l. post *perferri*: quod & mihi non tolerandum videbatur, licet Montrolensis illud necessari-

riam esse restitit.

5. *Ut explorata spem salutis ostenderem.* Prætulit hoc ex Pal. pr. tert. Stev. vichiano: nec longe abeunte Græteriano, *explorata*, repræsentante. Peck. *explorato*, unde forte legendum suspicabatur *Gulielm explorata*, paulo post statim scripti ex editione princeps, Græc. Pal. tert. Stev. v. Peck. *ut quam ab ipsa rep.* cum vulgetur, *nisi eam, quam, &c.* Lambinus perpendat *nisi eam, quam, &c.* Denique ex omnibus n. l. *resistunt*: pro quo existat existit.

6. *Te non simillimum præbeas.* Vnanimò consensu hanc locutionem præstant Pall. pr. tert. Græc. Variè. editio princeps ac Victorii. Lambinus, tamen ne nihil post Victorium novi addidit, præterit, legit, *te non quam simillimum præbeas*, quam tamen video existare in v. c. ut hic ei ignoscant, vulgò, *non te similem præbeas*.

7. *Adhuc id non feceram.* Sic Medicæus codex, & ex eo Victorius, neque variat Vaticanus Pall. pr. tert. Græc. *feceram*, vulgò *feci*.

8. *Nam si quis est timidus.* Ita fidenter scribo ex Pal. tert. Græc. quod ita meminim loqui Plaut. Mollæria de hac re: *qui tuam timidus eris in rebus dubiis, nunc non eris.* Vulgò *quisquam*.

iosisque rebus, semperque magis aduersos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: & si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad v. Kal. intercalareis prioris, rogatu fratrum tuorum venissem manē ad Cæsarem: atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem & molestiam pertulissimam: cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego essem locutus, quæ causa, & quæ tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis, & liberalis fuit: sed etiam ex oculis & vultu, ex multis præterea signis: quæ facilius perspiciere potui, quam scribere: hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortisque sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut diffidillimis, neque Cæsari solum, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. Vale.

ARG. Gratulatur Basilio.
CICERO BASILIO, S.

13 **T**ibi gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tuor. à te amari, & quid agas, quidque agatur, certior fieri volo.

ARG. Petis ut absentem se tueatur.
BITHYNICUS CICERONI, S.

16 **S**i mihi tecum non de multo, & iuxta causâ amicitia privatum essent, repeterem initia amicitia ex parentibus nostris, quod faciendum iis existimo, qui paternam amicitiam nullis ipsi officiis profecuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cuius fiducia peto à te, ut absentem me, quibuscumque in rebus opus fuerit, tueare, si nullam officium tuum apud me intermoriturum existimas. Vale.

ARG. Cupit unâ cum Bithynico Remp. constitutam bene: & unum Bithynico vivore.

M. CICERO BITHYNICO, S.

17 **C**um ceterarum rerum causa cupio esse aliquando Remp. constitutam: tam velim mihi credas, accedere id etiam, quo magis expetam promissum tuum, quo in litteris uteris. Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua voluntas est: facisque nihil alienum necessitudine nostra, iudicisque patris tui de me, summi viri. Nam sic habeto: beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, conjunctiones tecum esse, quàm Oppio locutus sum, necinim. Quamobrem grata mihi est, & memoria tua nostræ conjunctionis, & ejus etiam augendæ voluntas.

ARG. De lege quadam Cæsari. De negotio Leptæ scriptus. De Oratore persulto à se compositio. De mansione urbana. De filio Leptæ.

CICERO LEPTÆ.

2 **S**IMVL accipi à Seleuco tuo litteras, statim quaesivi à Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit, eos, qui facerent præconium, vetari esse in decurionibus: qui fecissent, non vetari. Quare bono animo sint & tui, &

mei familiares. neque enim erat ferendum, eam, qui hodie haruspiciam facerent, in senatu Romæ legerentur: eos, qui aliquando præconium fecissent, in municipiis decuriones esse non licere. De Hispaniis novi nihil, magnum tamen exercitum Pompejum habere constat. Nam Cæsar ipse 3 ad vos misit exemplum Paciaei litterarum, in quo erat, illi undecim esse legiones. scripserat etiam Messala Q. Salasus, P. Curtium fratrem ejus, jussu Pompeji, inspectante exercitu, interfestum, quod consensisset cum Hispani quibusdam, si in oppidum nescio quod Pompejus rei frumentaria causa venisset, eum comprehendere, ad Cæsaremque deducere. De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo: si Galba defensor tuus redierit, homo in re familiarum non parum diligens, non desinam cum illo communicare, si quid expediri possit: quod videbitur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere à te probari vehementer gaudeo. Mihi quidem sic persuado, me, quidquid habuerim iudicii de dicendo, in illum librum contulisse. Qui si est talis, qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin, quantum de illo libro, tantumdem de mei iudicii fama detrahatur. Leptam nostrum cupio delectari jam talibus scriptis. etsi abest maturitas ætatis, tamen personare aureis ejus hujusmodi vocibus, non est inutile. Me Romæ tenuit omnino Tullia meæ partus. Sed cum ea, quemadmodum spero, satis firma sit: teneor tamen, dum à Dolabella procuratoribus evigam primam pensionem: & mehercule, non tam sum peregrinator jam, quàm solebam adificia mea me delectabant, & otium domas est, quæ nulli villarum mearum cedit: otium omni desertissima regione majus. Itaque ne litteræ quidem meæ impediuntur: in quibus sine ulla interpellatione versor. Quare, ut arbitror, prius hic te nos, quàm istic tu nos videbis. Lepta suavissimus edificat Hesiodium: & habeat in ore,

Tus d' æstis id est.

ARG. A Macula devarforio humanissimè exceptum gratulatur. Ludorum curatorem dissuadet.

CICERO LEPTÆ, S. D.

19 **M**aculam officio functum esse gaudeo. ejus Falernum mihi semper idoneum visum est diversorio: si modò tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum. Ceteroqui mihi locus non displicet: nec ea te Pettinum tuum deseram. Nam & villa, & amœnitas illa, commorationis est, non diversorii. De curatione aliqua munerum regionum, quàm Oppio locutus sum, nam Balbum, postea quàm tu es profectus, non vidi, tantis pedum doloribus afficitur, ut se conueniri nolit. Omnino de tota re, ut mihi videtur, sapientius faeres, si non curares, quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequere, tanta est enim intimatorum multitudo, ut ex his aliquis potius effluat, quàm novo sit aditus: præsertim qui nihil afferat, præter operam: in qua ille se dedisse beneficium putabit, (si modò ipsum sciet) non accepisse. Sed tamen aliquid videbimus, & in quo sit species, aliter quidem non modò non appetendum, sed etiam fugiendum puto. Ego me

Aitura

1. Quæ tuum tempus postulabat. O. mss. melius, quàm vulgò, quæ tempus tuum postulabat. paulò post, & vultu: ex multis præterea signis habent cum o. mss. editiones Victorii ac prima. Lambinus tamen homo furacissimus & vanissimus omnium, & vultu & ex multis, vulgò & vultu & multis præ.

2. Simul accipi à Seleuco. Rectissimè & elegantissimè, sic Pall. pr. aert. Peck. & Medic. vulgò: simul ut accipi. Alii simul ac acc, alii simul ac que acc. Memini sic loqui sæpissime optimos auctores & in illis Curtium meum. Videantur tamen ad hunc locum Manutiana, nam cum vix lingua Latinæ elegantis asperum dixerim, qui disiteatur aut ignoret talia.

3. Ad vos misit exemplum Paciaei. Sic Pall. pr. Victorius ac Vatic. nec longè divertit Grut. in quo vultur paciaei. ceterum vos non sic ingeant Pall. pr. Grut. Vatic. editio Victorii. statim modo: in quo erat, illi undecim esse legiones. Pall. prim. tert. Grut. illas undecim esse leg. non male, non præhabenda videbitur scriptura Stevv. ipsas undecim esse leg. hoc est, expletas, integras. Peck. in quo sit illas xl. unde Gulielm. con-

jectabat, erat illa. nescio quo sensu.

4. In quibus sint illa interpellatione vos for. Vulgatur: sine ulla interpellatione vos for. Sed nostram reposui ex Pall. prim. tert. Grut. Vatic. editione Victorii.

5. Ceteroqui mihi locus non displicet. Sic est in Pall. pr. tert. Grut. Vatic. Peck. editione Victorii: vulgò: ceterum in mihi quidem locus.

6. De curatione aliqua munerum regionum. Ita optimus codex Pall. primus: sed ante ita legendum conjecerat Paulus Manutius, non improbane Lambino, quandoquidem in aliquo suorum repererat regionum, vulgò, regionum.

7. In qua sit species. Quandoquidem in omnibus non sequi tantum, sed etiam exprimere Victorianam editionem statimus: lectionem quoque ejusdem ex Medic. libro ascitam & eruditissimè explicatam: frustra tamen ab ejusdem æmulis impugnatam prætelimus vulgata: quam illam quoque codex Vaticanus agnoscat. vulgò spu: ex tempore nata.

Atque diutius arbitror commoraturum, quoad ille quoadque veniat. Vale.

ARG. Consolatur exulantem.

CICERO TORANIO, S.

20 **D**EDRAM triduo ante pueris Cn. Plantii litteras ad te. eo nunc ero brevior, teque, ut antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse utilius, quam ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam praeter navigationis longae, & hiemalis, & minimè portuosæ periculum, quod vitaveris, & ne illud quidem non quantivis, subito cum certi aliquid audieris, te istinc posse proficisci. Nihil est praeterea, 2. cur adventibus te offere gestias. multa praeterea metuo, quæ cum Cilone nostro communicavi. Quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti: ex quo te, quocumque opus erit, facillimè, & expeditissimè conseras. Quod si recipiet ille se: ad tempus aderis. sin (3. quum multa accidere possunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur: tu ibi eris, ubi omnia scire possis. hoc mihi prius valde placet. De reliquo, ut te sæpe per litteras hortatus sum, ita velim tibi persuadere, te in hac causa nihil habere, quod tibi timendum sit, praeter communem casum civitatis: qui etsi est gravissimus, tamen ita vivimus & id ætatis jam sumus, ut omnia, quæ non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura ut valeas, & te istinc ne temerè commoveas.

ARG. Consolatur Toranum in publicis malis.

CICERO TORANIO, S.

21 **E**T si, cum hæc ad te scriberem, aut appropinquare Exitus hujus calamitosissimi belli, aut jam aliquid actum, & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, & me tibi: soloque nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbißima: quæ aut interitum allatura esset, si victus esses: aut, si vicisses, servitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi vizi, & sapientes, Domitii, & Lentuli, timidum esse dicebant: seram planè: timebam enim, ne evenirent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem eventum paratus sum. Cum aliquid videbatur cavari posse: tum id negligi dolebam. nunc verò, eversis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, una ratio videtur, quicquid evenierit, ferre moderatè: **PRAESERTIM CVM OMNIUM RERVM MORS SIT EXTREMVM** & mihi sim conscius, me quoad licuerit, dignitati reip. consuluisse: & hæc amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi,

non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui conjunctissima fuisti mecum & sententia, & voluntate, eadem cogitares. **MAGNA ENIM** consolatio est, cum recordare, etiam si lecus acciderit, te tamen rectè, vereque sensitte. Atque utinam liceat aliquando aliquo reip. statu nos frui, inter nosque conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quod timeas, praeter universæ reip. interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim judices, quantum ego possim, me tibi, salutis tuæ, liberisque tuis summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

ARG. Consolatur moerentem interitu amicorum: officia sua Domitio deservit.

CICERO DOMITIO.

NON ea res me deterruit, quo minus, postea quam in Italiam venisti, litteras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseris: sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse egens rebus omnibus: nec, quid suaderem, cum mihi metipsum consilium deesset: nec quid consolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. Hæc quamquam nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multò desperatiora, tamen inaneis esse meas litteras, quam nullas, malui. Ego, si te intelligerem plus conatum esse suscipere reip. causa muneris, quam quantum præstare potuisses: tamen, quibuscumque rebus posses, ad eam conditionem te vivendi, quæ daretur, quæque esset, hortarer. Sed cum consilii tui bene, fortiterque suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestorque te pro veteri nostra conjunctione, ac necessitudine, proque summa mea in te benivolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, conjugii, tuisque omnibus, quibus es, fuistisque semper carissimus, saluum conserves, in eo iurati tuæ, tuorumque, qui ex te pendunt, consulas: quæ didicisti, quæque ab adolescentia pulcherrimè à sapientissimis viris tradita, memoria & scientia comprehendisti, iis hoc tempore utare: quos conjunctos summa benivolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desiderium, si non æquo animo, at forti feras. Ego, quid possim, nescio: vel potius me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quæcumque salutis dignitatisque tuæ conducere arbitrabor, tanto studio esse facturum, quanto semper tu & studio & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam familiam, tuique amantissimam, detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero. Sin autem tu minus scripseris: ego tamen omnia quæ tibi utilia esse arbitrabor, summo studio diligenterque curabo. Vale.

Aaa 2

M. Tvl-

1. Ne illud quidem non quantivis subito. Pall. primus, certus, Gracianus, ne illud quidem non quantivis subito: liqueat vel caeco illud quantum degenerasse in quantum quod quia æquè in suis sic invenit Lambinos, ut adderet aliquid post accuratissimum Victorium: sincerum, vas incultavit legendo non quantivis, quantum subito. vulgo: ne illud quidem negligendum quantum: sed nostram lectionem archiepsctus est ex Medice. Victorius, dilaudat Lambinos, adfruit Vaticanus. Ego bonum exagitate Manutium hic terropero.

2. Cur adventibus te offere gestias. Ita Pal. pr. Varianus Victorii editio. vulgò: adveniens. Scio Magistellus, qui pueris suis has episto-

las interpretabatur, non affecturos emendationes nostras: sed per me illis in lingua Latina arcana penitus se penetrare licet: non vacat singula nec lubet eviscerare & commentarios perditos hinc inde exaggerare & undequaque concervare: qui sapit, sapiat, Paulo statim scripsi quæ cum Cilone vestre communicavi, ex auctoritate Pal. pr. Victorius Chilone, vulgò Miliare.

3. Quam multa accideri possunt. Ita Victorius: malum tamen administrante Pal. primo, quum vix multa acc. vulgò: quantum multa acc.